

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра ботаніки**

**ПЕДАГОГІКА.
ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ**

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

Студента (ки) _____

Групи _____

Спеціальності _____

Навчальний рік _____

Херсон – 2016

Карташова І.

Педагогіка. Теорія навчання біології: робочий зошит для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр спеціальності 6.040102 Біологія* [Текст] / І Карташова. – Херсон: вид-во ПП. Вишемирський В.С., 2016. – 150 с.

Робочий зошит з педагогіки (теорія навчання біології) орієнтований на формування фахових компетентностей у студентів, що передбачають здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та практичні проблеми навчання шкільного курсу біології. Наведено завдання для аудиторної та позааудиторної роботи студентів на різних рівнях навчально-пізнавальної діяльності.

Робочий зошит призначено для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр спеціальності 6.040102 Біологія* денної та заочної форми навчання, викладачів природничих факультетів вищих навчальних закладів.

Рецензенти:

Корольова І.І., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету.

Гасюк О.М., кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології людини та імунології Херсонського державного університету.

Обговорено на засіданні кафедри ботаніки

Протокол № 10 від 4 березня 2016 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету біології, географії і екології Херсонського державного університету

Протокол № 8 від 19 квітня 2016 р.

Схвалено науково-методичною радою Херсонського державного університету

Протокол від 19 квітня 2017 р. № 4

Рекомендовано до друку за ухвалою вченої ради Херсонського державного університету

Протокол від 24 квітня 2017 р. № 12

ЗМІСТ

Передмова	4
Тема 1. Основні поняття дидактики	6
Теоретичні відомості.....	7
Працюємо на занятті.....	11
Тема 2. Освіта, її компоненти	15
Теоретичні відомості.....	16
Працюємо на занятті.....	18
Тема 3. Процес навчання	24
Теоретичні відомості.....	25
Працюємо на занятті.....	37
Тема 4. Закономірності й принципи навчання	49
Теоретичні відомості.....	51
Працюємо на занятті.....	55
Тема 5. Цілепокладання	60
Теоретичні відомості.....	61
Працюємо на занятті.....	75
Тема 6. Зміст освіти	82
Теоретичні відомості.....	83
Працюємо на занятті.....	91
Тема 7. Методи навчання	100
Теоретичні відомості.....	103
Працюємо на занятті.....	110
Тема 8. Форми навчання	122
Теоретичні відомості.....	123
Працюємо на занятті.....	128
Тема 9. Конструктор уроку	131
Теоретичні відомості.....	132
Працюємо на занятті.....	138
Тема 10. Діагностика навчальних досягнень учнів	139
Теоретичні відомості.....	140
Працюємо на занятті.....	144

Шановний студенте!

Робочий зошит з педагогіки (теорія навчання біології), з яким ти будеш працювати на практичних заняттях і у час самостійної роботи, спрямований за змістом на формування твоїх професійних компетентностей з навчання біології у загальноосвітніх навчальних закладах, за структурою – на оптимізацію твого навчального часу. Результатом кожного заняття є твій професійний ріст, а, саме головне, твої особисті надбання.

Як працювати з робочим зошитом ?

Кожне заняття побудоване за єдиним планом. Ти ознайомишся з темою заняття та епіграфом до нього (осмислення його спрямовує на осмислення основної ідеї заняття).

До кожного заняття є ***Роздуми на канані***. Предметом роздумів є притча або інформація неоднозначного тлумачення. До і після роздумів замалою смайлики свого настрою. Важливо твої відчуття, асоціації, спогади...

Далі пропонується ***ПЛАН ЗАНЯТТЯ***, який є орієнтиром для планування твоєї роботи на практичному занятті. На допомогу надається список рекомендованої літератури.

Для ефективної роботи на занятті наводяться **ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ (які, приймай до уваги, не є вичерпними)**.

Безпосередньо опис твоїх дій на занятті наводиться у розділі ***ПРАЦЮЄМО НА ЗАНЯТТІ***. До кожного питання семінару пропонуються додаткові творчі завдання, мета яких розширити та поглибити з'ясування сутті питання семінару.

Зверни увагу на такі розділи зошита як:

 Визнач свої особисті надбання після опанування навчальним матеріалом заняття
і

 Відобрази свій настрій під час виконання завдань на занятті у вигляді смайлика

Виконання цих розділів не обов'язкове, але бажане. Вітання тому, хто творчо підійде до “виконання” цих завдань.

Результатом заняття є твоя оцінка самому собі за виконання завдань практичного заняття. Цікаво, чи буде вона співпадати з оцінкою викладача ?

Уважаю, що праця із посібником для тебе, студенте, буде плідною. Буду вдячна за пропозиції з покращення змісту і структури даного посібника

З повагою, авторка

*То, что мы знаем, ограничено,
чего не знаем - бесконечно.
Владимир Леви*

ТЕМА 4 **ЗАКОНОМІРНОСТІ Й ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ**

Роздуми на канані

Смайлик твого настрою **до** роздумів на канані.

Притча о принципах

Однажды некто пришёл к Соломону в тот миг, когда тот отдыхал в саду, и сказал:

— Царь, я очень страдаю, помоги мне! Я претерпеваю из-за того, что очень принципиален.

Царь посмотрел на него с интересом и спросил:

— Что ты называешь принципами?

— Мои принципы — это те добродетели, от которых я не отступаюсь. Я никогда не лгу и не лицемерю, отчего не могу добиться признания в нашем мире страстей.

Тогда Соломон спросил:

— Никогда не отступаешься, говоришь ты? Но ты уже солгал мне, только что, на этом самом месте. Разве можно зарекаться от чего-либо, когда доподлинно известно, что всему в мире есть предел?

И сказал царь:

— Я вижу, что ты солжешь, если подвергнуть тебя пыткам, ибо и более крепкие люди отступали перед болью. И я вижу, что ты будешь лицемерить, если от этого будет зависеть жизнь сотни детей, ибо на дне твоих глаз кроется жалость и сострадание.

И спросил ещё Соломон:

— Как можешь лгать ты царю, и после этого называться поборником правды?

Опустил проситель глаза, но ответил твердо:

— И что же мне делать царь, чтобы не упасть в своих глазах?

Ответил на то Соломон вопросом:

— А разве зло, сотворённое во имя принципа, заслуживает меньшего порицания? Нет, и даже наоборот, ибо оно было заранее продумано, запланировано и совершено с холодным сердцем.

И сказал ещё Соломон:

— А разве благо, сотворённое во имя принципа, заслуживает большего одобрения? Нет, и даже наоборот, ибо оно было совершено по привычке, из стечения обстоятельств, с холодным сердцем. Так отринь же принципы свои, ибо не будет от них толку, а только вред. Поступай всякий раз по-новому, и поступай так, как велит тебе твоё сердце и разум твой. И только тогда ты сможешь творить благо с открытыми глазами, и только тогда ты сможешь именоваться добродетельным. Ступай, и начни новую жизнь.

Проситель поклонился до земли и вышел просветлённым.

Притча от Алексея Онегин

Десять педагогических принципов, которые окажут значительное влияние на образование в будущем

(Открытый университет Великобритании)

Джерело openeducationeuropa.eu

- 1. Массовое открытое социальное обучение.**
- 2. Разработка педагогических методик на основе аналитики данных** (точное отслеживание успеваемости).
- 3. Перевернутый класс** (Метод обучения, при котором вся теоретическая и лекционная программа изучается дома, а в классе вместе с учителем подробно разбираются задания и упражнения по теме).
- 4. BYOD** (Bring your own devices) – это принцип при котором для занятий активно используются гаджеты, которые находятся в распоряжении детей (смартфоны, ноутбуки, планшеты).
- 5. Метаучеба** процесс получения знаний, при котором само обучение подвергается рефлексии
- 6. Динамическое оценивание** – оценивается личный прогресс ученика. Отметки ставятся не за единичные задания, а за достижения в изучении предмета в целом. Ученика судят не относительно класса, а относительно его самого
- 7. Событийное образование.**

Приверженцы событийного образования уверены: с наибольшим рвением дети учатся не во время ежедневных и рутинных походов в школу, а во время образовательных фестивалей и праздников. Другими словами, для учащихся надо устраивать такие мероприятия, чтобы все сами прибежали на них учиться.

Сегодня в большинстве западных стран событийный принцип в образовании занимает ведущее место. Его особенность заключается в сопричастности-событийности, ответственности за своё образование. Педагог должен с первых классов ориентировать ученика на то, что именно от него самого зависит собственный образовательный уровень.

- 8. Сторителлинг в обучении** (от англ. Storytelling – рассказывание историй)

Сторителлинг – это создание эмоциональных связей, с помощью которых можно управлять вниманием и чувствами слушателей, расставлять нужные акценты, заострять внимание на важных вещах, для того чтобы история осталась в памяти на долгое время.

Для чего детям сказки, истории, фильмы и мультики ? Прежде всего для того, чтобы передавать опыт, рассказывать о поведении и его последствиях, развивать фантазию и пробуждать эмоции.

- 9. Концепция обучения**, позволяющая по-новому взглянуть на свою повседневность.

- 10. Бриколаж** (использование для учебы всего, что угодно, кроме специально созданных инструментов вроде учебника).

Бриколаж в образовании – это использование для учёбы всего, кроме специально созданных инструментов вроде учебников. Самым простым примером бриколажа можно назвать всем известные опыты на уроках химии, когда про законы и химические реакции дети не только читают, но и могут опробовать их самостоятельно.

Джерело: informatiki.tgl.net.ru

Смайлик твого настрою **після** роздумів на канані.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Поняття «закономірність навчання».
2. Основні закономірності навчання.
3. Підходи до визначення принципів навчання.
4. Рівневий аналіз принципів навчання.
5. Функції й місце принципів у навчальному процесі.
6. Система парних принципів навчання.

Література:

1. Айсмонтас Б.Б. Теория обучения: Схемы и тесты. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2002. – С. 65-77.
2. Бондар В. І. Дидактика. – К., 2007. – 386с.
3. Власик О.І. Педагогічна психологія – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
4. Григорьев Д.В. Событийный подход к воспитательному пространству // Воспитательное пространство как объект педагогического исследования. – Калуга, 2000.
5. Зайцев В. Н. Практическая дидактика / В.Н. Зайцев // Школьные технологии. – 2000. – № 1. – С. 37-67.
6. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навч. посібник. 3.є видання, доповнене.– К.,2008.– 608с.
7. Орлов В.И. Противоречия процесса обучения/ В.И.Орлов// Школьные технологии. – 2010. – № 1. – С. 16-24.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Закономірності навчання

Дидактика, як і кожна наука, має свої закономірності, які обумовлюють зміст, структуру, результати навчання.

Закономірності навчання – об'єктивні, стійкі й істотні зв'язки в навчальному процесі, що зумовлюють його ефективність.

Дидактичні закономірності відображають стійкі залежності між усіма елементами навчання – діяльністю вчителя, діяльністю учня та об'єктом засвоєння (змістом навчання). Закономірності навчання є об'єктивними, властивими процесу навчання та суб'єктивними, залежними від учителя, його діяльності.

До об'єктивних закономірностей процесу навчання належать:

а) виховний і розвиваючий характер навчання. У процесі навчання учні засвоюють знання, на цій основі у них формуються науковий світогляд, моральні, трудові, естетичні та фізичні якості, виробляється відповідне ставлення до процесу навчання. Водночас відбувається розвиток особистості, її пізнавальних сил – мислення, пам'яті, уваги, уяви, мовлення та ін.

Ефективність реалізації закономірності виховного і розвиваючого характеру навчання зростає за умови, що вчитель знає і враховує під час уроку переконання учнів, їхнє ставлення до знань, глибину усвідомленості, світоглядні ідеї та риси характеру, які формуються в результаті навчання. Завдання педагога полягає в тому, щоб навчити школярів мислити, виховувати в них прагнення до пізнання нового, самостійного опанування знаннями. Така здатність формується і розвивається, коли вони мають змогу виявляти самостійність та активність;

б) зумовленість навчання суспільними потребами. Її сутність у тому, що кожен етап розвитку людської цивілізації потребує певного рівня вихованості й освіченості членів суспільства, що забезпечується їх навчанням. Становлення і розвиток української держави потребують високоосвічених, усебічно розвинених громадян, національно свідомих, з почуттям причетності до державотворення. На вирішення

цього завдання повинні спрямовуватися навчально-виховна діяльність школи, потенційні виховні можливості всіх навчальних дисциплін;

в) умови, в яких відбувається навчальний процес. Ідеться про навчально-матеріальну базу (навчальні кабінети, майстерні, їх оснащення технічними засобами навчання, приладами, інструментами, комп'ютерною технікою, дидактичними матеріалами тощо);

г) вікові та реальні навчальні можливості учнів. Це зобов'язує визначати зміст і методи з огляду на вікові особливості дітей. Їх реальні навчальні можливості зумовлені рівнем розвитку інтелектуальної, емоційної та вольової сфер, знань і вмінь, навичок до навчання, ставленням до навчання, фізичним станом і працездатністю;

г) рівень активності учня. Сутність цієї закономірності полягає в залежності результатів навчання учня від характеру навчально-пізнавальної діяльності й рівня розвитку його мотиваційної сфери;

д) цілеспрямована взаємодія вчителя, учня і виучуваного об'єкта. Навіть якщо учень опановує предмет самостійно за підручником чи додатковою літературою, вчитель спрямовує і контролює його пізнавальну діяльність.

Суб'єктивними закономірностями процесу навчання є:

а) належна організованість пізнавальної діяльності учнів, що є передумовою засвоєння понять, теорій тощо;

б) відтворення операцій і покладених у їх основу дій, що є передумовою формування навичок;

в) систематичне пряме й відстрочене повторення змісту навчального матеріалу, включення його в систему засвоєного раніше змісту. Це забезпечує глибоке опанування змісту навчального матеріалу;

г) оволодіння учнями видами і способами діяльності (від простих до складних), здатність учнів визначати ситуації, в яких ці дії можуть бути використаними;

д) використання вчителем варіативних завдань, що передбачають застосування засвоєних знань у звичних для учнів ситуаціях. Це сприяє формуванню здатності до перенесення засвоєних знань і пов'язаних з ними дій у нову ситуацію.

У навчальному процесі виявляються й такі закономірності, як залежність методів, форм і засобів навчання від його змісту і завдань; залежність результатів навчання, розвитку та виховання від взаємозв'язку компонентів процесу навчання.

Закономірності навчання – *стійкі педагогічні явища, які базуються на повторюваності фактів, навчальних дій і є теоретичною основою принципів навчання.*

Дидактичні закономірності відображають стійку залежність між елементами навчання – діяльністю вчителя, діяльністю учнів та змістом навчання.

У сучасній педагогіці виділяють декілька закономірностей процесу навчання.

1. *Обумовленість навчання суспільними потребами.* Вона відображає стан розвитку держави, економіки та культури, матеріалізується у тій частині національного доходу, яку виділяє держава на розвиток освіти. Знання цієї закономірності допомагає усвідомити, що навчальний процес має бути спрямований на розвиток інтелекту особистості, її творчих здібностей, вміння жити і працювати в соціальному середовищі. Ця закономірність передбачає, що в незалежній Україні найкраще має жити високоосвічена, висококваліфікована, розумна людина.

2. *Залежність навчання від умов, в яких воно відбувається.* Виявом цієї закономірності є стан навчально-технічної бази, наявність у вчительському колективі спеціалістів, чия кваліфікація, талант відповідають найвищим стандартам і які визначають особливості навчального процесу в школі.

Відчутно впливають на це побутові умови життя вчителя, його фінансова забезпеченість, оснащення школи технічними засобами навчання.

3. *Взаємозалежність процесів навчання, освіти, виховання, розвитку особистості.* Вона матеріалізується через вміння організовувати навчальний процес на

засадах гуманізму (доброти, людяності) з урахуванням свідомої дисципліни учня, формування позитивних його якостей словом і власним прикладом; індивідуальний підхід до кожного учня на основі його інтересів, зацікавленості щодо отримання знань, розвитку творчих здібностей.

4. *Взаємозв'язок навчальних і реальних пізнавальних можливостей учня.* В основі цієї закономірності той факт, що у центрі навчального процесу є учень, який володіє певними можливостями для вдосконалення своїх здібностей та здобуття знань.

5. *Єдність процесів викладання і навчання.* Свідчить про спільну діяльність вчителя та учня, за якої у процесі навчання розвивається не тільки учень, а й вдосконалює свої професійні навички вчитель.

6. *Взаємозалежність завдань, змісту, методів і форм навчання в навчальному процесі.* Усвідомлення її зобов'язує вчителя до врахування у своїй роботі досягнень педагогічної науки. Відповідно методи і форми навчання повинні стимулювати розвиток логічного мислення, уміння школяра застосовувати теоретичні знання на практиці, виявляти власну ініціативу та нестандартність у прийнятті рішень. На це мають бути зорієнтовані шкільні підручники, посібники. На ефективність навчання впливають і такі системні чинники: цілеспрямованість взаємодії викладача й учня; залежність ефективності навчання від мотивації та активності дій учнів, єдності цілей учня і вчителя; залежність засвоєння знань від ефективності системно організованого повторення; використання попереднього досвіду учнів, усвідомленості учнями необхідності засвоєння матеріалу; послідовність розвитку навчальної роботи учня, згідно з якою складний спосіб діяльності може сформуватися тільки після засвоєння простих способів тощо.

Принципи навчання (дидактичні принципи) – певна система основних дидактичних вимог до навчання, дотримання яких забезпечує його ефективність.

Дидактичні принципи поширюються на вивчення всіх дисциплін, значною мірою визначають їх зміст, форми організації та методи навчання. До головних принципів навчання належать:

Принцип науковості. Полягає в доборі матеріалу, який відповідав би структурі певної галузі знань і навчального предмета, специфіці його розділів і тем. Учителя він зобов'язує викладати предмет на підставі перевірених наукових даних, розкривати причинно-наслідкові зв'язки явищ, процесів, подій, новітні досягнення науки, зв'язок з іншими науками.

Принцип систематичності та послідовності. Певною мірою він є похідним від принципу науковості, оскільки кожна наука має свою систему і послідовність викладання в навчальному процесі. У школі систематичність досягається послідовним викладом навчального матеріалу, виділенням основного, логічним переходом від засвоєння попереднього до нового матеріалу. Внаслідок цього учні усвідомлюють структуру знань, зв'язують логічні зв'язки між структурними частинами навчального предмета. Дотримання цього принципу забезпечує системність здобуття знань (відповідно і системність мислення) учнів.

Навчальний матеріал у більшості основних предметів (мова, математика, історія) вивчають двічі: у початковій школі (правила, оповідання), у середній – за системним принципом, завдяки чому досягається послідовність навчання: від простого – до складного.

З урахуванням вимог послідовності навчання складають навчальні програми, які передбачають розміщення матеріалу за принципом лінійності (вивчення нового матеріалу з повторенням попереднього) та концентричності (без повторення, на більш високому рівні мислення учнів з кожним наступним уроком).

Принцип доступності, дохідливості викладання. Виявляється в компенсуванні складнощів змісту навчального матеріалу майстерним його викладанням учителем або вдалою подачею автором підручника. Чим складнішим є матеріал, тим простіше,

дохідливіше слід його подавати. Принцип доступності залежить і від дотримання правила послідовності: від простого – до складного.

Ґрунтується він на дидактичних положеннях Я.-А. Коменського: для того, щоб учні були зачаровані навчальним матеріалом, розуміли його, педагог має застосовувати точні мову, жести.

Принцип зв'язку навчання з життям. Полягає у використанні на уроках життєвого досвіду учнів, розкритті практичної значимості знань, застосуванні їх у практичній діяльності; в участі школярів у громадському житті. Відповідно до нього, наукові положення в навчально-виховному процесі повинні підтверджуватися конкретною педагогічною практикою.

Принцип свідомості й активності учнів. Виник і розвивався як заперечення догматизму і пасивної ролі учнів у навчанні. Виходить з того, що позитивний результат будь-якої діяльності визначається активністю людини. Передбачає широке використання у навчанні проблемних методів, задіяння всіх психічних процесів, які сприяють активізації пізнання.

Активне й свідоме засвоєння знань, умінь і навичок неможливе без використання різноманітних розумових операцій (порівняння і зіставлення, аналізу і синтезу, індукції і дедукції, аналогії), без з'ясування взаємозв'язків і взаємообумовленості у вивченому матеріалі, правильного формулювання думки при усному мовленні.

Активізації пізнавальної діяльності учнів сприяють позитивне ставлення до навчання, інтерес до навчального матеріалу, позитивні емоційні переживання у навчальній діяльності. Вона залежить і від зв'язку навчання з життям, єдності між інтелектуальною і мовною діяльністю учнів, використання на практиці засвоєних знань, умінь і навичок. Позитивно впливають на неї систематичне повторення засвоєних знань, варіативність і диференціація вправ, роботи для засвоєння складного матеріалу доступними методами. Використанню знань при вирішенні конкретних завдань сприяють проблемне навчання, диференціація матеріалу відповідно до навчальних можливостей учнів, використання сучасних технічних засобів навчання, уміння вчителя враховувати психологічний стан учнів.

Принцип наочності. Передбачає навчання на основі живого сприймання конкретних предметів і явищ дійсності або їх зображень. Наочність буває: *натуральна* (рослини, тварини, гірські породи, зоряне небо, прилади, машини, явища природи), *образна* (картини, таблиці, моделі, муляжі, математичні фігури), *символічна* (географічні карти, графіки, діаграми, схеми, формули).

Вона сприяє розумовому розвитку учнів, допомагає виявити зв'язок між науковими знаннями і життєвою практикою, полегшує процес засвоєння знань, стимулює інтерес до них (розвиває мотиваційну сферу учнів), допомагає сприймати об'єкт у розмаїтті його виявів і зв'язків.

Використання наочності потрібно підпорядковувати конкретній меті, розвитку самостійності й активності учнів з урахуванням їх вікових особливостей. Вона має бути змістовною, естетично оформленою, відповідати психологічним законам сприймання, не повинна містити нічого зайвого і не викликати додаткових асоціацій. Готуючи учнів до сприймання наочності, її не слід переоцінювати або недооцінювати у процесі навчання.

Принцип міцності знань, умінь і навичок. Передбачає тривале збереження в пам'яті набутих знань, умінь і навичок. Педагогічна теорія та практика виробили багато прийомів реалізації його в процесі повторення, закріплення і застосування знань, умінь і навичок: повторення навчального матеріалу за розділами і структурними смисловими частинами; запам'ятовування нового матеріалу в поєднанні з пройденим раніше; активізація пам'яті, мислення учнів під час повторення (запитання, порівняння, аналіз, синтез, класифікація, узагальнення); групування матеріалу з метою систематизації

його; акцентування при повторенні на основних ідеях; використання різноманітних вправ і методик, форм і підходів, самостійної роботи як творчого застосування знань; постійне звернення до раніше засвоєних знань для нового їх трактування.

Принцип індивідуального підходу до учнів. Означає врахування рівня розумового розвитку, знань та умінь, працездатності, пізнавальної та практичної самостійності учнів, їх особливостей пізнавальних інтересів, вольового розвитку учнів, їх ставлення до навчання.

Принцип емоційності навчання. Реалізується через жвавий, образний виклад матеріалу, мову учителя, його ставлення до учнів, зовнішній вигляд, використання цікавих прикладів, застосування наочності і технічних засобів навчання, створення в учнів почуття виконаного обов'язку.

Останнім часом у педагогіці виокремлюють нетрадиційні принципи навчання:

Принцип демократизації. Означає організацію навчального процесу відповідно до умов розвитку суспільства і тенденцій розвитку цивілізації, врахування особливостей навчання залежно від розвитку дитини та використання ефективних форм впливу на неї.

Принцип виховання здорової дитини. Реалізується в процесі навчання через створення певної системи фізичного виховання (урок фізкультури кожного дня), поєднання фізичної культури з моральним, інтелектуальним та естетичним вихованням, створення матеріальної бази для зміцнення здоров'я школярів.

Принцип диференціації навчального процесу. Передбачає дозування навчального матеріалу для учнів з урахуванням їх загального розвитку, намаганням кожного школяра розвивати свої здібності на основі відповідних умов у школах-ліцеях, школах-гімназіях.

Принцип оптимізації навчально-виховного процесу. Базується на досягненні школярами високого рівня знань, умінь і навичок, розвитку їх психологічних, інтелектуальних функцій, вдосконаленні способів та шляхів навчально-пізнавальної діяльності з допомогою вчителів-професіоналів, яких запрошують для викладання у школи на конкурсній основі за контрактом.

Принцип нетрадиційності системи навчання. Полягає у використанні в класно-урочній системі нових форм навчання, які сприяють засвоєнню учнями знань на основі колоквиумів, заліків, рефератів, наукових повідомлень, участі в олімпіадах, конкурсах тощо. Передбачає навчання різновікових груп учнів і базується на тому, що старші допомагатимуть засвоїти навчальний матеріал молодшим.

Дидактичні принципи взаємопов'язані, зумовлюють один одного. При організації навчального процесу вчитель повинен керуватися всіма принципами. У цьому йому допомагають правила навчання (окремі вимоги до викладання).

Вони розкривають і конкретизують різні аспекти принципів навчання. Формулюються в категоричній формі: "Не допускай нудьги на уроках!", "Навчай так, щоб учні усвідомлювали необхідність знань для життя!" – "У процесі навчання став запитання так, щоб викликати активне мислення учнів!", "Навчай енергійно!" та ін.

◆ **До сьомого питання** Характеристика основних принципів навчання.

??? Дай характеристику принципам навчання, які у тебе не викликають сумніву своєю дієвістю й актуальністю, з обов'язковим наведенням прикладів.

??? Якими принципами у своїй педагогічній діяльності керувався видатний український педагог А.С.Макаренко? Про які твори А.С.Макаренка ти ЧУВ, а які особисто ПРОЧИТАВ?_____

??? Які принципи навчання відображають народні вислови?

- Краще один раз побачити, ніж сто разів почути.
- Чого Івась не навчився, того Іван не знатиме.
- Що голова, то розум.

- Хто думає, той і розуміє.
- Спочатку «аз» та «букі», а потім науки.
- Де бажання, там і уміння.
- Знання без використання, що хмари без дощу.
- Гни гілку, поки зелена, вчи сина, поки молодий.
- Повторення – мати навчання.

 Визнач свої особисті надбання після опанування навчальним матеріалом
заняття _____

 Відобрази свій настрій під час виконання завдань
на занятті у вигляді смайлика
Твоя оцінка виконаної роботи _____
Оцінка викладача _____